

La història de la impremta Abadal és una part de la història mataronina. Durant gairebé dues centúries a ca l'Abadal de la Riera s'hi desenvoluparen les activitats d'una família d'impressors, gravadors i llibreters, creadors d'un art popular, entranyable per la seva modèstia, avui inexistent al nostre món.

Marià Ribas i Bertran ens explica l'origen de la impremta, ens parla de la branca mataronina dels Abadal i evoca el record d'aquella casa, mai no reformada des del temps de la seva fundació, perquè les modes o els canvis de decoració no haurien pas pogut suprimir aquell aire gris, netament tradicional, que ho envoltava tot.

LA CASA ABADAL DE MATARÓ: IMPRESSORS I GRAVADORS

Notes d'art popular

Els Abadal foren una família d'impressors i llibreters que, a més, gravaren la fusta del boix amb gràcia i sentiment i d'aquí ve, sobretot, la seva popularitat. Originaris de Moià, s'establiren a diverses poblacions de Catalunya. Una branca ho féu a Mataró.

Per començar hem de posar la nostra atenció en la figura de Pere Abadal, natural de Moià, considerat com el fundador de la dinastia. La bibliografia existent sobre els Abadal de Moià és extensa i també ho és la referent als Abadal establerts a les altres localitats catalanes. Documentats historiadors han tractat els Abadal en erudits articles que inclouen notícies de remarcable interès (1). Però no les volem pas repetir, a excepció d'aquelles que ens siguin de profit per a arribar a la casa Abadal de Mataró, tema que intentem desenvolupar. Per parlar dels Abadals de Moià espigolarem algunes notícies soltes, amb freqüència anònimes, aparegudes al portaveu moianès *Modiglianum* entre els anys 1960 i 1966 i també d'altres, igualment interessants per al nostre objecte, signades pel Pare Llogari Picanyol, escolapi, publicades al mateix portaveu, i extretes de la documentació original conservada als arxius que esmenta. Certament hem topat també amb notícies que considerem dubtoses, com veurem més endavant, i que intentarem d'aclarir en tractar els punts que nosaltres estudiem i que ens doldria de deixar-los en un nivell de confusió.

En primer lloc cal dir que és impossible de conèixer la data de naixement de Pere Abadal, ja que els llibres de l'arxiu parroquial de Moià van ésser cremats l'any 1839. Intentarem però d'esbrinar-la fins allà on sigui possible. És sabut que Pere Abadal i Eulàlia foren els avis paterns

del Pere Abadal fundador de la dinastia de gravadors. Sabem que era paraire i que l'any 1611 ja era mort i que l'àvia encara vivia l'any 1628. Coneixem també que el matrimoni tingué dos fills: el més gran, Pere, continuà l'ofici de paraire, i el petit, amb molts anys de diferència respecte el seu germà, es digué Llogari.

Llogari Abadal es va casar a Moià amb Maria Maratona. Pel seu testament, fet l'any 1675, coneixem el nom de dos fills seus, Pau, l'hereu, que devia néixer l'any 1629 i que continuà l'ofici de paraire, i Pere, nascut probablement el 1630 o el 1631, que amb els anys seria el fundador de la dinastia de gravadors, xilògrafs i impressors.

Quan Pere era encara molt jovenet, el seu pare l'envià a Barcelona per tal que aprengué un ofici més lucratiu, diferent de la professió de paraire de la família. I va aprendre l'ofici de gravador xilògraf, que no abandonà en tota la vida. Sembla que també aprengué dibuix.

S'ha dit que, après l'ofici, es traslladà a Alemanya i que va residir-hi alguns anys per a perfeccionar-se (2). La cosa, però, és absolutament dubtosa perquè no existeix cap fonament històric que ho confirmi.

Consta documentalment que Pere, l'any 1657, estava establert a Moià, amb taller obert de gravador. Ben aviat seria considerat el capdavanter de l'especialitat a la Catalunya de l'època.

En altres aspectes fou també persona rellevant al seu poble natal de Moià. Nomenat capità de la Confraria del Roser, fou també alcalde el 1682 i el 1683. Intervingué en l'establiment dels

escolapis i en el salvament de l'església parroquial, quan l'empresari d'obres comunicà a la Universitat de la vila la necessitat d'enderrocar-la (3).

Segons unes últimes recerques del pare Picanyol és molt probable que Pere Abadal morís a Moià a finals de l'any 1685 o a principis del 1686.

Abans de continuar creiem d'interès incloure unes notícies d'època anterior perquè potser ens poden donar dades més antigues dels Abadals a Moià. A partir de l'examen dels llibres de l'arxiu de Manresa, l'historiador J. Sarret fa constar que a 28 de juliol de l'any 1409 fou admès com a ciutadà d'aquesta ciutat Joan Abadal, oriünd d'Avinyonet, i que abans vivia a Moià (4). Tal notícia sembla concordar amb documents de l'Arxiu Històric de Moià on consta que, en 1406, Joan Abadal era sots-veguer de la vila. Aquestes informacions possiblement estan d'acord amb el testament de Pere Abadal, oncle del gravador, on es diu textualment *vull ésser enterrat al cementiri de Moià, en el vas on hi ha el meu pare Pere i altres predecessors meus*.

Afegirem també que al volum de protocols de Moià, corresponent als testaments dels anys 1422 i 1441 és registrat el testament de Guillem Abadal i que en el dels anys 1441 i 1456 hi figura el de Margarida Abadal. No podem dir cap altra cosa ni intuir cap grau de parentiu.

L'any 1659, Pere, l'il·lustre gravador, contraugué matrimoni amb Paula Fontcuberta, filla del notari de Moià. D'aquest matrimoni en sabem dos fills, Josep, el més gran, que de jovenet fou gravador i després fou ordenat sacerdot, havent estudiat a Vic, i Pau, que també fou gravador com el seu pare.

Pau es va casar amb Paula —no sabem el cognom— i es traslladà a Manresa, on muntà un taller d'impresament i gravació que, més tard, fou continuat pel seu nét Ignasi. Aquest taller fou molt acreditat, particularment pels valors dels nombrosos gravats que produí.

No direm gran cosa dels Abadal de Manresa. Ens interessa principalment la branca familiar que emprengué volada i s'establí a Mataró. Consta que altres branques procedents de Moià es varen estendre i fructificar en les poblacions de Puigcerdà, Igualada, Lleida i Barcelona.

Pel que ens interessa hem de donar una llambregada al taller de Barcelona, on hi trobarem un lligam amb la casa mataronina. Josep Ma. Torras ha publicat una breu notícia que transcrivim:

Abadal. Família de gravadors xilògrafs que arrenca del segle XVII. El fundador de la dinastia fou Pere Abadal, fill d'un paraire, documentat a Moià entre el 1657 i el 1686 com a gravador d'au-

ques. Altres membres són Pere Josep Abadal, fill de l'anterior, amb el qual col·laborà. Joan Abadal i Casalins, documentat a Barcelona entre el 1850 i el 1873, gravador al boix i litògraf. L'activitat d'aquesta família ha perdurat fins als nostres dies a través de les diverses branques esteses per Moià, Manresa, Igualada, Mataró, Puigcerdà i Lleida (6).

La notícia anterior ens parla d'un Pere Josep, fill del fundador de la dinastia, que no hem trobat en cap altre lloc i que tampoc consta en el testament del seu pare, on, com ja hem dit, es parla de dos fills, Josep i Pau. Sabem també que Josep, el fill gran, treballà de gravador amb el seu pare entre els anys 1678 i 1685, i que després d'ésser ordenat sacerdot, abans del 1700, era agregat a la Reverenda Comunitat de Moià (7). L'altre fill, més petit, Pau, també gravador, es traslladà a Manresa l'any 1718 i hi muntà un taller (8), com s'ha dit anteriorment.

Roviralta, que té un taller d'arts gràfiques al carrer de la Freneria de la ciutat comtal, després de fer al·lusió als Abadal de Manresa, parla d'un Josep Abadal que muntà una impremta al carrer de Tallers, a Barcelona (9), en la qual hi devia treballar Joan Abadal i Casalins, nascut a Mataró l'any 1821, i que probablement l'esmentat Josep devia procedir de la casa de Manresa.

Hem dit que Pau Abadal, casat amb Paula, s'establí a Manresa. El seu fill Andreu es va casar amb Teresa Garifau. Ignorem quants fills va tenir el matrimoni, però ens consta que un d'aquests, de nom Joan, essent molt jove, a la segona meitat del segle XVIII, deixà Manresa per tal d'establir-se a Mataró. Ho féu en una casa de la Riera, la que d'antic era assenyalada amb el número 37, i que avui porta el número 48.

Joan Abadal es casà amb Teresa Casamitjana, natural de Mataró. Coneixem cinc fills del matrimoni: Josep de Calassanç, que nasqué l'any 1787, Pere Màrtir, nat el 1793 i que sols visqué cinc dies, Joaquim, nascut el 1801, que l'any 1824 es va casar amb Isabel Casalins, filla de Mataró, i dues noies, Paula i Teresa, nascudes respectivament el 1784 i el 1785. Tots cinc fills de Mataró (10).

El fundador de la casa mataronina morí a Mataró el 1830 a l'edat de 76 anys. A partir d'aleshores el responsable del taller fou el seu fill Josep de Calassanç. Casat amb Maria Rosa Casalins, de Mataró, germana de la ja esmentada Isabel; en sabem set fills, tots mataronins. Josep de Calassanç, que va néixer el 1817 i que amb el temps seria el continuador del taller, Paula, nascuda el 1819, Joan, el 1821, a qui ja ens hem referit en parlar de la impremta fundada a Barcelona, Andreu, nascut el 1823, Joaquim, el 1828, Heliodor, el 1829, que fou joier a més de gravador i morí solter el 1902, i Catalina, que es va casar amb Josep Antoni Mayol i morí el 1879.

Cal esmentar l'activitat dels primers Abadals mataronins com a llibreters i impressors. Respecte a la gravació, un estudi crític ens permet deduir que els dos Josep de Calassanç no aconseguiren arribar al nivell artístic de Joan, el fundador de la casa mataronina i que, com a dibuixants, no crearen res de nou en les seves produccions. Detalls que fàcilment s'observen en la imatgeria que gravaren al boix, ens donen a entendre que, a més de servir-se dels gravats que havia produït Joan, utilitzaren com a model —no sempre bons mòdels— tota mena d'estampes arribades a les seves mans, introduint-hi lleugeres adaptacions. Hi observem però un desig personal en favor de complaure el poble i satisfer-lo en els seus gustos i en els sentiments de pietat popular. En aquest aspecte la seva producció té un sentit ben justificat i especialment interessant.

Una notable excepció fou però Heliodor Abadal. Tal volta disciplinat amb les exigències i les perfeccions obligades en la pràctica de la joieria, reeixí en la creació de nous models de gravats, amb una tècnica que anà evolucionant fins a un nivell molt depurat. En el dibuix fou correcte i més original que els seus familiars més immediats, i en algun moment afortunat no és exagerat de comparar-lo amb el notable fundador de la dinastia de gravadors de Moià. Dominava el burí sobre la fusta i creava les pròpies composicions. La seva

evolució pot observar-se fàcilment en uns gravats de les santes Juliana i Semproniana, encaixades en un marc de motius barrocs, primer executat adaptant la tècnica tradicional, i més tard, en un gravat de més gran mida, en fusta que no és de boix, perfecciona el dibuix, subjectant-se a una nova tècnica que li va permetre d'aconseguir una sèrie de matisos i filigranes, ombrejades de ratlles finíssimes, que l'acrediten com a artista notabilíssim (11).

Josep de Calassanç Abadal i Casalins, germà d'Heliodor, es va casar amb la seva parenta Rosario Anglà i Abadal, de la casa de Manresa. Aquest enllaç confirma les continuades i constants relacions familiars dels Abadal, lligams que el temps mai no va estroncar tal com hem pogut comprovar en diverses anotacions de baptismes i matrimonis molt modernes, en les quals hi figuren familiars manresans i altres persones d'aquella població com a padrins o testimonis.

Del matrimoni Abadal Anglà tenim anotada una nombrosa descendència de nou fills: Anna, que va néixer l'any 1846, Roser, el 1848, Emília, el 1849, Eulàlia, el 1850, Jaume, el 1852, Josepa, el 1854, altra Rosario, el 1856, Francesca, el 1858 i Josep, el 1866. L'any 1854, només tenia dos anys, morí Jaume, víctima de la funesta epidèmia del còlera morbo que tants estralls produí a la nostra ciutat. També va morir de la mateixa malaltia, amb pocs dies de diferència, l'avi Josep de Calassanç.

Francesca Abadal i Anglà es va casar a l'església de Sant Josep de Badalona amb Salvador París, natural d'aquella població. Morí, essent vídua, l'any 1926. Amb els cognoms París i Abadal tenim enregistrats sis fills, Mercè, que nasqué l'any 1889, Pelai, el 1890, Josep, el 1892, Elvira, el 1894, Josepa, el 1898, i Carme el 1900. A excepció d'Elvira i Carme tingueren una existència molt curta. Carme, que morí el 1935, s'havia casat amb Mximo Gutiérrez, i Elvira, que morí l'any 1954, es va casar amb Eusebi Vidiella, que fou bon dibuixant i continuador de la impremta en la seva darrera etapa.

De la generació dels Abadal i Anglà no en podem pas regatejar elogis. El bon gust traslluí en els encàrrecs i en els treballs, on feren reviure moltes vegades els boixos obrats pels seus avantpassats.

La tècnica del gravat i el traç de la impremta, que havia estat introduïda per Joan, el fundador de la casa mataronina, fou fidelment continuada pels dos Josep de Calassanç, fill i nét, que per modèstia o per costum generalitzat entre els gravadors del seu temps, no signaren mai les seves obres, cosa que avui ens impossibilita d'identificar-les. És fàcil de seleccionar els gravats de Joan Abadal perquè coneixem les dates en què foren estampats. També podem identificar l'obra d'Heliodor, perquè, com hem dit, els seus gravats tenen caracte-

Gravat en fusta de la Impremta Abadal.

rístiques diferenciades. Els gravats dels Abadal de Moià no presenten el problema que plantegen els mataronins, perquè els autors signaren llurs obres i perquè per les dates i altres circumstàncies és fàcil de classificar-los amb justesa.

Hem de dir també que és difícil de fer un just historial de les obres mataronines. Mai no poguérem veure els abundants originals, ni creiem que mai ningú no els hagués vist. Però és cert que en coneixem un bon nombre a partir de les diverses publicacions que han passat per les nostres mans, i que ens han permès de treure les conclusions personals que deixem anotades en les presents ratlles.

Igualment, en sentit d'homenatge, ens és grat de deixar constància de la figura il·lustre de Josep de Calassanç Abadal i Casalins, que, si bé en el camp extens del seu art volgué passar anònimament, no ho féu quant al servei a la ciutat per la seva activa participació en la política, fins al punt que pot considerar-se el degà de la democràcia mataronina. Per les seves condicions rellevants ocupà càrrecs de responsabilitat i fou alcalde de la ciutat. Morí el dia 30 d'agost de l'any 1878 al poble de Vilamajor, on havia anat per tal de recuperar la salut. Deixà l'esposa i només tres dels seus nou fills, Josepa i Francesca, menors d'edat, i Anna, casada amb Josep Escobet i Serrapinyana, tipògraf, que també tingué una impremta al carrer de Sant Josep, número 34. La pèrdua de tan il·lustre personalitat fou profundament sentida pels mataronins, demostrada amb manifestacions de condol i amb l'ofrena de corones per part de corporacions i entitats de la població (12). Creiem també que posteriorment es compliria la voluntat del difunt, expressada en son testament datat a Mataró el 23 d'octubre de 1869, en el qual ordenava que les seves restes fossin sepultades al nínxol propi, del cementiri de Mataró.

La seva esposa Rosario Anglà fou una persona molt sociable, que posseïa una cultura superior, amb amplis coneixements de llatí, ja que fins i tot s'encarregava de les correccions de les galerades dels nombrosos llibres i impresos que s'estampaven en aquella llengua. La referència que en tenim ens la donà la seva filla Francesca, a qui havíem conegut i tractat diverses vegades. Per la nostra part afegirem que Francesca devia heretar moltes de les qualitats dels seus pares. Ens plau de recordar-la a la seva botiga, convertida en una mena de cenacle que ella presidia. Hi participaven intel·lectuals de la localitat i es tractaven temes poètics, literaris, musicals, de les arts; tot el que és selecte tenia entrada en la casa.

A LOS DEMÓCRATAS.

Los demócratas de Mataró, deseando tributar un recuerdo de amistad y gratitud al ciudadano José Abadal, fallecido el día 30 del pasado mes, y al que se hizo acreedor en vida dedicándola entera al servicio de la libertad y de la democracia como hombre público, y al bien general, como particular, han resuelto ofrecerle una corona en manifestacion de cuanto aprecian las virtudes del finado.

A este efecto, invitan los demócratas de Mataró á sus correligionarios al acto de despedir á la Comision que pasará al pueblo de Vilamajor, en cuyo punto se hallan los restos del ciudadano Abadal, el día 15 del actual mes á las 8 y media de la mañana, siendo el punto de reunion la plaza de Cuba, desde cuyo punto los concurrentes se dirigirán por la calle de Cuba, Merced, Rambla, plaza de Sta Ana, Riera, y Argentoná á las afueras de la Ciudad, hasta frente el punto conocido por «camí de la geganta» en el que se disolverá la reunion pasando la citada comision al pueblo de Vilamajor para depositar sobre la tumba del ciudadano Abadal la corona que le ofrecen sus amigos políticos.

Mataró 5 Setiembre de 1878.

La Comision organizadora.

Notícia de l'homenatge pòstum a Josep de Calassanç Abadal i Casalins. Reproduït de "El Mataronés", 9 setembre 1878.

Parlarem ara de les publicacions de ca l'Abadal de Mataró. És sorprenent la quantitat i la qualitat dels impresos que sortiren d'aquella impremta mataronina.

S'ha comentat alguna vegada dels molts romanços i de les moltes auques de rodolins impresos amb gravats al boix pels Abadal. Creiem que, en aquest sentit s'ha exagerat un xic. En contraposició és molt notable la producció d'estampes de sants, goigs, novenes i llibrets d'oracions, decrets, bans, proclames, ordenances, avisos públics, reglaments i molts altres impresos de caràcter oficial, sense oblidar els llibres, els periòdics i les revistes.

Cal afegir que, sempre que era possible, tenien cura de l'aspecte artístic de la impressió, tot servint-se de gravats adequats, dels molts que en tenien de reserva. Com a anècdota curiosa direm també que, en els últims temps, empraren en algun cas el mateix gravat per a diverses advocacions.

Per a la decoració disposaven de sanefes variades, gerros decoratius, peus de llàntia, escuts i diversos motius al·legòrics que introduïen de forma escaient segons l'imprès.

El conjunt de gravats tenia una certa unitat, d'estil abarrocat, molt prodigat pels gravadors de l'època i ben apreciat dintre l'art popular.

Gravats al boix de la Impremta Abadal.

Escut de Mataró.
Gravat al boix de la Impremta Abadal.

El gravat de caire religiós fou preponderant, mostra d'un art devot insubstituïble, que penetrà amb una flaire exquisida dins del sentiment dels que el contemplaven. Però el gravat profà també tingué gran acceptació i fou molt divulgat a través de romanços i auques, fulls tan vells com la mateixa impremta, que subministrats amb una certa picantor feia que les multituds s'hi delectessin amb fruïció.

Els romanços es divulgaven als mercats, a les fires o a les botigues de llibreter. Il·lustrats amb gravats de boix, incorporaven cobles que narraven un succés, llegendes, coblets de moda i fets de tota mena. Tothom apreciava el romanço perquè era com un alè de vida que omplia l'ànima de falòrnies. Però també hi havia romanços que cantaven les glòries dels sants o punts doctrinals.

Per tal de depurar aquest aiguabarraig, Clavé en va compondre una col·lecció, Apelles Mestres en va escriure un, fent-hi ell mateix el dibuix de capçalera, Ruyra també en va escriure un, el Dr. Josep Castells, qui fou catedràtic del Seminari, també en va fer uns. Mn. Jacint Verdaguer en va escriure cinc i, fins i tot, el mataroní Melcior de Palau, en va escriure un, titulat *Cantares del beso*, imprès a Madrid a la impremta Universo.

El romanço tingué també un altre destí, a la vegada pràctic. Fou la seva aplicació als ventalls. Els romanços de ventall eren d'un sol full, amb un gravat vistós i un text reduït i condensat. Cal dir que ens referim a una mena de ventall molt generalitzat, format per una canya a la qual s'hi enganxava en un extrem, formant banderola, un full de palma teixit o bé un cartró amb el romanço incorporat en una de les cares.

El ventall era usat especialment pels participants a les processons que es celebraven a l'estiu. Les corporacions n'obsequiaven als personatges, prohoms i altres personalitats que assistien a l'acte religiós.

A Mataró, ja en el segle passat, els ventalls oferts a les autoritats i personatges tenien la canya recoberta de pell fina platejada i el teixit de palma

en forma de banderola estava emmarcat amb una estreta faixa de la mateixa pell, contornejada amb borles de fils de seda de colors vistosos. Aquest tipus de ventall esdevingué tradicional. Després es continuà el costum d'una forma més simplificada i modesta.

A la nostra ciutat no s'aplicà mai el romanço al ventall, perquè el teixit de palma de la banderola es feia amb diverses tires fines, tenyides de diferents colors, que, combinades, feien un mostrejat decoratiu. Pertany a un temps molt més modern la incorporació d'un gravat amb les imatges de les santes Juliana i Semproniana pels dies de festa major.

L'auca fou un altre full que adquirí gran popularitat a partir del segle XVIII. Impresa en un paper de color, de mida doble foli, constava de quaranta-vuit quadres d'igual mida, distribuïts en vuit rengles, sis a cada un. El conjunt de l'auca desenvolupava una història, la vida d'un sant, jocs, processons, costums populars, temes d'història natural, oficis, etc. Cada quadre interpretava una escena i s'acompanyava d'un text de dues o quatre ratlles en rodolí. Com ja hem dit, en coneixem poques de fetes a ca l'Abadal.

GOZOS EN
de la gloriosa
na de Ungria,
Terciarias
nas de

ALABANZA
Santa Isabel Rei.
Patrona de las
Capuchi-
Mataró.

Seguro, y fuerte broquel
de todo el Reyno de Ungria:
Sednos luz, amparo, y guia
Sacra Princesa Isabel.
Hija de Andrez Rey famoso,
muy de niña recatada,
pia, devota, avisada
formais un alto coloso
de santidad, espantoso
à la tropa de Luzbel, &c.
En vos las Perlas preciosas,
los mas lucientes Diamantes,
los Rubies mas radiantes,
las Esmeraldas costosas
labra, en acciones lustrosas,
de la virtud el sinzel, &c.
Galas, y ricos vestidos,
atavios de primor
cubren vuestro exterior;
mas los cilicios ceñidos
doman à vuestros sentidos,
postran Idolos de Bel, &c.
Los clavos, y las espinas,
dar à Jesus pena tanta
vuestro corazon quebranta
con hambre, con diciplinas
condenais modas mesquinas,
correis toda Jesabel, &c.
Amais à Lanzgrave Esposo;
y mas amais à Jesus,
pues al mirarle en la cruz
tan blando, tan amoroso,
dexais la cama, y reposo,
para abrazaros con él, &c.

OREMUS.

Todo pobre, y desvalido
halla en vos Madre clemente;
ni llagas os hacen frente,
ni la muerte del Marido:
todo por Dios admitido
os es mas dulce que miel, &c.
Abandonada de todos,
Viuda ya por altos fines,
de Vasallos, y de Afines
os veis, y de varios modos,
befas, desprecios, y lodos
sufris, mas mansaque Abel, &c.
Para pobres, y dolientes
fundais un vasto Hospital;
vestis el sacro Sayal
de los Mundanos quebrais;
servir asi bien mostrais
ser dicha, al Dios de Israel, &c.
Vuestra virtud, vuestra gloria,
milagros muy memorables,
con muertos, con incurables,
hacen al Mundo notoria:
confunde, si, toda escoria
de la Torre de Babel, &c.
Pues con tanta bisarria
os hermoséa el laurel;
Valdednos hija de Ungria
sacra Princesa Isabel.

✠ Ora pro nobis B. Elisabeth. ✠ Ut digni efficiamur promiss. ✠

TUorum corda Fidelium Deus miserator illustra, & beate Elisabeth precibus
gloriosis fac nos prospera Mundi despiciere. & celesti semper consolatione
gaudere. Per Christum Dominum, &c.

Mataró: Por JUAN ABADAL Impresor, y Librero calle de la Riera.

34

FULLS DEL MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA

DOLORO-
timents de
Animas del

QUE SE CANTAN
ria de la Ciutat

SOS SEN-
las Santas
Purgatori,

EN SANTA MA-
de Mataró.

O Mortal, y Viador,
que a olvidats viviu;
à las Animas ohù.
que cridan: Ay que dolor!
Ay, Catholichs Christians!
que excessivas son las penas
patin en estas cadenas
ligadas de pens, y mans:
Lliuraunos de aquest rigor,
puix es Cert poder tenu;
à las Animas ohù, &c.

Es aquest fech tant terrible,
que una centella no mes
cremaria lo demés
es en lo Mon combustible:
Lo de aquí es mort ardor,
aquest es incendi viu;
à las Animas ohù, &c.

Penas, martiris, torments
se pateixin en lo Mon,
junts, s'ombra destos no son,
si figuras aparents:
Cum en lo farnal lo or
están com lo Sabi diu;
à las Animas ohù, &c.

Apar un torment etern
no veurer à Deu la Cara,
es una pena tant rara,
semblant à la del Infern:
Est es lo treball majors,
segons lo Sant Job escriu;
à las Animas ohù, &c.

Ay Fille! Com sou tant ingrats!
Ay Pares! Com sou cruels?
Ay Germans! Com sou infels?
Marits, Mullers, descuydats!
Amichs, donamus favor,
puix no ho fa lo parentiu.

à las Animas ohù, &c.
Ay Marmessors! Ay Hereus!
que los bens anau gastant,
los sufragis retardant,
fentvos sorts à nostras veus:
No fies de ells Testador,
feu lo bé ans no moriu;
à las Animas ohù, &c.

Ay Ministres del Altissim!
no siau també ingrats,
puix son nostres Advocats,
enviaunos lo riquissim:
infinit, y gran Tresor
del Senyor, à qui serviu;
à las Animas ohù, &c.

Almoynas, y Oracions,
Missas, visitas de Altar,
confessars, y combregor,
penitencias, y perdons:
Os suplican per amor
de JESUS Fill de Deu viu;
à las Animas ohù, &c.

Ditxosa será la sort
dels quins donau adjutori
per eixir del Purgatori,
os valdrém en vida, y mort:
Del Judici lo furor
templarém si quant viviu;
à las Animas ohù, &c.

Lo Archangel Sant Miquel
lo descans nos afiana,
puix lo pés de la balança
nos eleva fins al Cel:
Será nostre Protector,
si al Novenari veniu;
y à las Animas ohù,
que cridan: Ay que dolor!
F. I.

MATA RÓ: Per Joan Abadal Estamper, y Libreter.

Finalment no podem pas deixar de parlar dels goigs, cantats des de molt antic a les esglésies catalanes en lloança d'algun sant o d'alguna advocació del Crist o de la Mare de Déu. Originàriament eren uns salms que tenien forma poètica i que, en l'època dels trobadors, s'adaptaren a senzilles harmonies tretes de corrandes populars. Aquests cants originaren l'estampació dels clàssics goigs, tan divulgats en totes les localitats catalanes, i amb gran acceptació per part del poble, fins al punt de no haver-hi una sola ermita, santuari, ni església que no tingués impresos els goigs de les advocacions de més devoció.

Podem dir que la impremta Abadal de Mataró va contribuir de manera notabilíssima en l'estampació d'aquesta mena de fulls de devoció popular, dels quals se'n poden comptar moltes dotzenes.

A més de tot això no podem pas acabar sense fer esment d'una modalitat quasi desconeguda que acredita l'art de Joan Abadal i el situa al nivell dels més destacats professionals de l'enquadernació de luxe. Hem de creure però, que només la va practicar poques vegades, ja que el seu cost no era pas a l'abast de tots els clients. Parlarem únicament d'un llibre, que podem apreciar en la fotografia adjunta. Tracta de la pràctica de l'oració mental. Fou imprès i enquadernat per Joan Abadal a finals del segle XVIII, i hem de considerar-lo com una obra d'art meritòria particularment per l'acurada enquadernació, que el valora com una apreciable joia de bibliòfil.

GOZOS EN HONOR Y
incilla Patrona de
SANTA CECILIA

que se cantan en la ermita de S.
Su Beata à

ALABANZA DE LA
la música cristiana
VIRGEN Y MARTYR,

Simon de la ciudad de Mataró.
22 Noviembre.

Ya que del lirio al candor
unis palma triunfadora:
Dad, Cecilia, al que os implora
salud, amparo y favor.

Desde que el foso perdido
por el primer punto errado
del calderon del pecado
à todos dió el sustenido,
una Cantora le saludó
firme siempre con fervor: etc.

Entre delicias romanas
Cecilia en tiple cantó,
y por bajo desprecío
todas las cosas mundanas;
con las virtudes cristianas
capilla formó al Señor: etc.

Virgen casta superior
de Almagro el canto activo,
y con el río mas vivo
el Tiburcio con virginitat
à él, y Valeriano liero
del martirio el Alto boor: etc.

Eleva manos piadosas
al trono de las dulzuras,
y al gran Dios de las alluras
precis haze fervorositas:
de las manos insidiosas
implora el libertador: etc.

Del cilió protegida
todas sus miembros donada,
al Emperio remonada
la inocencia de su vida;
la figura sostenida
es por tercera mayor: etc.

Guardando el secreto el seno
y Profusa est yratia in talis rai:

como virgen recitada,
desprecio el ser desposada
con ningún hombre terreno:
Valeriano ve sereno
que el Angel es su tutor: etc.

Del sepulcro en las mansiones
cobra vida Valeriano,
le bautiza san Urbano
logrando sus peticiones;
y las celestias visiones
contempla con estupor: etc.

El Evangelio sagrado
cubre el pecho virginal,
y en el coro angelical
su voz tierra ha penetrado;
es un concierto variado
tan solo por el amor: etc.

Del órgano al suave son
la casta virgen cantaba,
y el coro angelical
su voz tierra ha penetrado;
es un concierto variado
tan solo por el amor: etc.

Como alega arduos
Exulta el Señor serviendo,
va su corona tripuño
de inmortalidad gloriosa:
del casto Jesus esposa
merece el conligio honor: etc.

El humo de bendiccion
cuelga al Dios celestial,
y en el pecho virginal
el fuego tiene atencion;
con pasmo y admiracion
queda sin fuerza y albor: etc.

Apenas la casta aurora
pone tin à su carrera,
cuando llusre pregonera
Cecilia à su Dios implora;
fuerza oscuridad traidora
llega el claro resplandor: etc.

Tres veces virgen sagrada
cual cisne el canto entona,
y à la postura haurida
su peticion suspirada;
en su casa consagrada
en la Iglesia al Redentor: etc.

Los músicos con afán
solemnizan su dia santo
y con religiosos canto
los santos ofros van
con el tiple, bajo y tenor: etc.

Ensalza esta funcion
de coro los Monachos
muy alegres y sencillos
las flautas con dulce son;
de Cecilia en devocion
dan su canto con primor: etc.

Y en esta sagrada Ermita
de antigüa y frecuentada,
vuestra liria es celebrada
con pompa muy exquisita;
el devoto aqui os visita
y os suplica con fervor: etc.

Pues que en capilla muy
tense asiento y lugar,
enseñados à cantar
el Sanctus al Dios de amor.

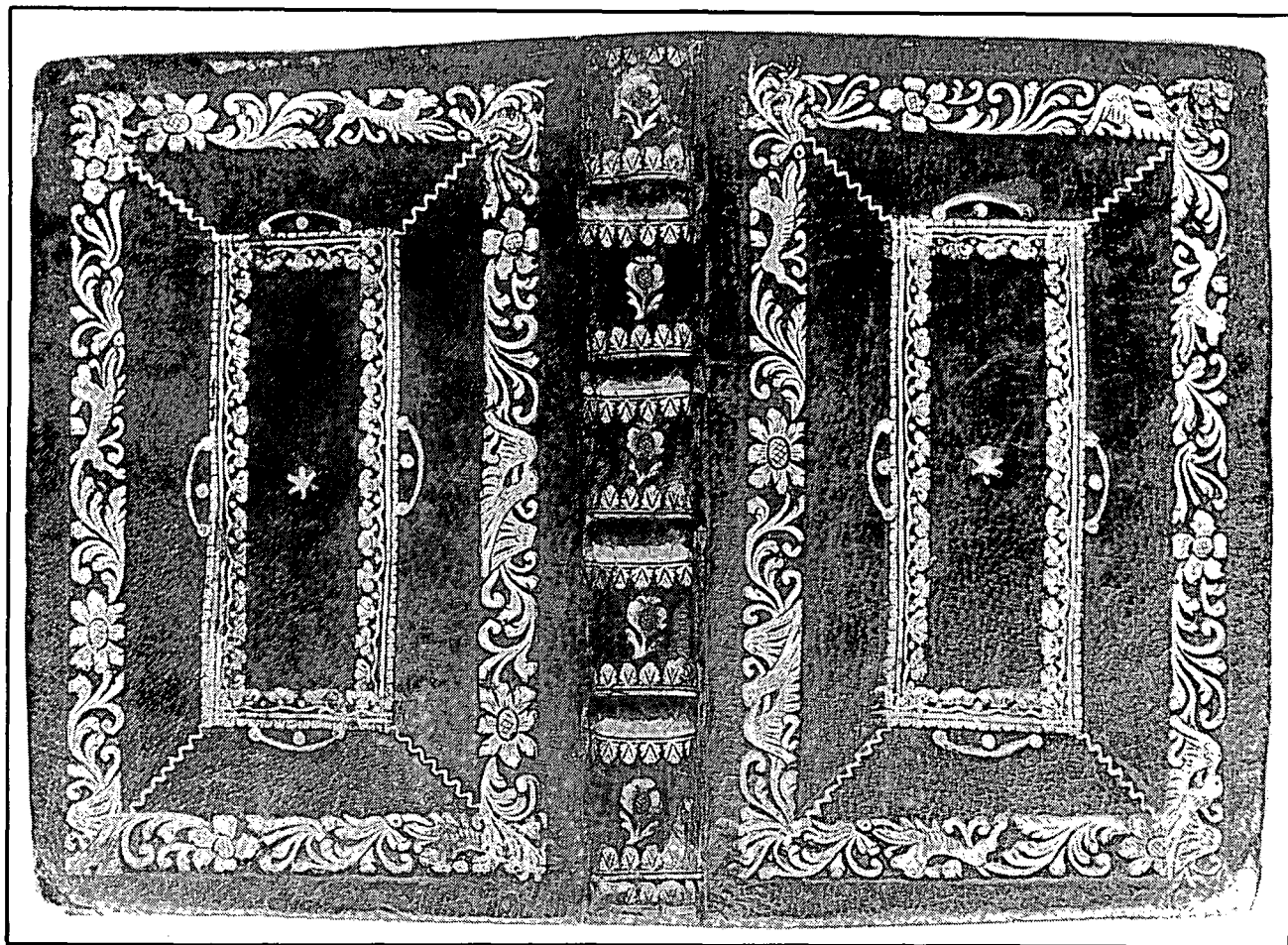
ORRME S.
Dios, qui nos assue habet "Cecilia" carnis et mortis tunc ademptitate lirtifica: de, al quea carceribus officio,
cliam pua conversacione iniquorum exquirat. Per Chi tom Domine nostrum. h. Anon.

MATA RÓ: Imp. de las Hojas de J. Abadal, Berra 48.

La particularitat del llibre consisteix en el fet que els plecsc que l'integren són perfectament cossits i protegits amb tapes de cartró, recobertes de pell assaonada de vedell, tenyida de color vermell fosc, sobre la qual llueix una rica ornamentació catalana d'estil barroc, obrada amb ferros daurats. Són rellevants els nervis del llom, decorats amb un motiu floral que es repeteix. Les guardes són pintades amb aigües, tal com era usual en aquella època.

La fundació de la impremta per Joan Abadal a mitjans de la segona meitat del segle XVIII fou una gran novetat a Mataró. Coincidí amb un moment de gran florida de la ciutat, camp adobat per a les indústries i les arts en tots els seus aspectes. Fou un període de grans construccions, de magnífics retaules, i de profusió d'imatgeria i elements barrocs. Aquest moment de prosperitat fou propici per al desenvolupament de l'art de la impremta i del gravat.

Per acabar ens dol constatar que mai no s'hagués inventariat el bé de Déu de gravats que posseïa la casa Abadal de Mataró, cosa avui ja impossible per la pèrdua, als nostres dies, d'una bona quantitat d'ells, en una circumstància que està fora de comentari.

Coberta del llibre realitzada per Joan Abadal.
Pell vermella i decoració amb or.
Finals segle XVIII.

Fotografia: Josep Ma. Ribas i Prous.

Però les abundants publicacions que hem vist i les moltes que es conserven encara ens proporcionen el record de tot el que produí i representà a la ciutat la popular casa Abadal de Mataró.

Marià Ribas i Bertran

NOTES

- 1.- GUDIOL, Josep. Pàgina artística de "La Veu de Catalunya", 24 de juliol de 1923.
- 2.- AMADES, J. *Imatgeria popular catalana*. Barcelona, 1931.
- 3.- COLOMER, Ignasi. Publicació del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada.
- 4.- PICANYOL, Llogari. *Artistes moianesos*. "Modiglianum", juny 1960.
- 5.- També en diversos diccionaris bibliogràfics i enciclopèdics.
- 6.- Article signat per Ero, publicat a "La Vanguardia" el 4 de juliol de 1962.
- 7.- DALMAU, Mn. Isidre. *El amante de las glorias de la Patria*. Arxiu Històric de Moià. Manuscrit.
- 8.- *Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*. Manresa, 1923. Pàg. 168.
- 9.- Arxiu Històric de Moià.
- 10.- *Gran enciclopèdia catalana*.
- 11.- Arxiu de la Corona d'Aragó. Protocols notarials de Moià.
- 12.- "Modiglianum", juliol de 1963, pàgs. 59-64.
- 13.- "La Vanguardia", 4 de juliol de 1962.
- 14.- Totes les dades sobre la genealogia dels Abadal de Mataró són extretes del Museu Arxiu de Santa Maria, Llibres sacramentals.
- 15.- L'original és conservat actualment a la col·lecció Marfà.
- 16.- "El Mataronés", periòdic local. 22 de setembre de 1878.